

Šis stāsts izauga no vēlmes saprast manas dzīves galvenās sievietes, līdz ar to – arī sevi. Tas nozīmēja uzdot daudz jautājumu, meklēt atbildes un saklausīt nepateikto. Tas bija kā palēnām kausēt ledu, kas izveidojies starp cilvēkiem, kuru likteņus ietekmējuši 20. gadsimta skarbie vēstures pagriezieni un totalitārā režīma nodarītais posts, mēģinot zem sasaluma kārtas uztaustīt – to netveramo, ēterisko, vārdos grūti noformulējamo – siltuma straumi.

Tomēr skaidrībai gribētu piebilst, ka šis ir daļēji autobiogrāfisks literārs sacerējums, visi notikumi tajā risinās uz reāla vēsturiskā fona.

DACE VĪGANTE

LEDUS
OKEĀNS

821.174-3

Vi 323

Vitas Lēnertes vāka dizains

Vāka noformējumā izmantota *Gunas Tamules-Rozes* fotogrāfija

Visas situācijas un personāži ir izdomāti; jebkādas situāciju vai raksturu sakritības ar īstenību uzskatāmas par nejaušību.

Dace Vīgante
LEDUS OKEĀNS

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*
Redaktore *Ieva Melgalve*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4433.
PNB Print

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Dace Vīgante, 2016, 2023

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2016, 2023

ISBN 978-9934-32-234-1

I

1978.

Irma guļ šaurā gultā, kas atgādina pie sienas piestiprinātu lāviņu. Krunkains augums kā sažuvusi ābola serde asi iezīmējas pelēcīgajos, ar lētām veļas ziepēm mazgātajos palagos. Saskaņā ar МИНЗДРАВ СССР* instrukciju virspalagam vienā malā pabalējis zīmogs ar inventarizācijas numuru, ko uzspiedusi tā īpašniece – valsts. Droši vien, lai nezagtu. Ja tomēr zagtu, tad vienmēr acu priekšā rēģotos šis traips kā kauna zīme – nenomazgājama, neizbalināma. It kā kāds kaut ko tādu gribētu zagt, pie tam no nabagmājas, Māra nodomā. Vispār jau veco ļaužu pansionāta. Bet visi to sauc par nabagmāju. Daļa patiesības tajā ir. Nevarīgie iemītnieki, kas vada šeit savas pēdējās dienas, kaut kādā veidā ir nabagi. Vienus apdalījis laiks, otru – tuvinieki, trešos – pašu prāts, kas uz vecumu sācis niķoties un vairs neatšķir ne dienu no nakts, ne dzīvi no sapņa. Irma pieder mazliet pie visiem.

* Padomju Sociālistisko Republiku Savienības Veselības ministrija

Ar milzīgu piepūli, it kā viņas vārgais ķermenis nespētu atbrīvoties no līmes, kas stingri piesaista to pie gultas, Irma pagriežas pret Māru, satver drebelīgajos, bālajos pirkstos viņas plaukstu un čukst: “Meitiņ, piedod...” – un, aplaizot lūpas, turpina: “...man.”

Māra saspringst kā atspere, īsu brīdi neatraujas. “Mamm, es...” Vārdi sapinas uz mēles un piekalst pie lūpām. Roku strauji atbrīvojusi, bez izteiksmes nober: “Tas nekas. Kas bijis, bijis.”

Māra sēž pie gultas uz ļodzīga, ar avīzi apklāta koka ķebliša un skatās mātes trauslajā sejā. Viņa skaidri redz, kā tas tuvojas – šķiršanās brīdis. Blāvi zilās acis iespiekušās dobumos tik dziļi, it kā gribētu aizslēpties aiz vaigukauliem, kādreiz skaistie tumšie, viļņainie mati, saķepuši retās, sirmās šķipsnās, līp pie pelēkbālajiem, vecuma plankumu izraibinātajiem vaigiem, bet starp plānajām, nozilējušajām lūpām vīd sudraba krāsas zobi. Īstos paņēmusi cinga. Smalki veidotais deguns ar plānajām nāsīm šobrīd vairāk līdzinās nosmailinātam putna knābim. Sejas āda ir gandrīz gluda. Māra kaut kur lasījusi, ka pirms nāves cilvēka vaibsti izlīdzinās. Ja tā būtu ar atmiņām. Viņa ar neasu virtuves nazi mizo ābolu.

Lai gan Māra ir mantojusi mātes smalkos vaibstus un tumšo matu krāsu, kopš pusaudzes gadiem viņa tos spītīgi balinājusi blondus.

“Man jau tā sirds tāda caura,” Irma neskanīgi dveš.

“Jā, mamm, tie infarkti un vēl insults, ko tad tu gribi,” Māra viņu mierina.

“Jā, meitiņ.” Irma raugās Mārā gandrīz sirsnīgi. “Esmu pavisam caura, gandrīz caurspīdīga palikusi. Pat vārdi neturas.”

Māra ar bažām samana svešādo pārmaiņu mātes sejā. Pēdējā laikā tā notiek arvien biežāk, bet ik reizi pārskrien aukstums pār muguru – nekādi nevar pierast. It kā māte redzētu spokus. Skatiens savādi izplūst, kļūst vēs un tāls, šķietami raugoties meitai cauri nosūbējuša zelta krāsas stiklšķiedras aizkaru virzienā. Ziedu motīvi uz tiem saplūduši ar mušu atstātajiem plankumiem un netīru pirkstu nospiedumiem. Irma pieslejas uz drebelīgā elkoņa un iečīkstas: “Kur mans Kaspariņš? Kāpēc neatnāca? Kad Kaspariņš atnāks?”

“Atnāks Kaspars, noteikti atnāks. Apēd ābolu, re, kur nomizoju.” Māra noslauka nazi avīzē un tver pēc somas.

Viņa nemēģina iebilst, lai gan brālis jau labu laiku mīt citā pasaulē, un Irma, pēc visa spriežot, gatavojas doties tam pakaļ. Par spīti pārciestajam, viņas sirds izrādījies apbrīnojami stipra, tikai prātiņš sašķobījies, uzreiz pēc insulta. Reizēm Mārai šķiet, ka Irmāi ir vieglāk. Viņai Kaspars ir dzīvs.

“Bet Kaspariņš lai atnāk, labi? Es viņam te ābolīti sataupīju.” Irma atslīgst pelēcīgajā spilvenā un pagriež seju pret sienu.

“Jā, mamm.” Māra sasprauda plāno segu ap mātes izģindušo augumu un atvadās. Pēdējais, ko viņa redz pirms aiziešanas, ir Irmā dūrē savilkto plānie, zilu asinsvadu stīgote pirksti.

* * *

Māra steidzīgiem soļiem pinas uz autobusu. Rudenīgi vēsa migla smagi nolīst pār viņas nogurušajiem, šaurajiem pleciem, bet soļu kludzējiēni sāpīgi atbalsojas galvā.